

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ

Примено:	18.05.2012		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	1877		

Министерство
РКИ Министерство
18.05.12
СТП

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11 и 51/11), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по **ликовно образование** за V одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид.

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

**АДАПТИРАНА НА СТАВНА
ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ОШТЕТЕН ВИД**

**У
ОДДЕЛЕНИЕ**

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

**ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Скопје, 2012

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

1. ЦЕЛИ НА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО VI ОДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги развива способностите за непосредно набљудување и воочување на особеностите на формите, линиите, боите, пропорциите, заемниот однос на деловите (конструктивни компоненти) на предметите и другите визуелни појави во природата;
- да ги развива способностите за компонирање на ликовните елементи и формирање на естетска целина;
- да се оспособува самостојно да расудува, заклучува и логички да ги применува искуствата и сознанијата;
- да ја развива свеста за примената на естетиката во уредувањето на просторот за живеење, меѓусебната комуникација и примена на уметноста во производството;
- да ја проширува ликовната писменост и да ги развива креативните способности преку решавање на ликовни проблеми;
- да го развива визуелното мислење преку практична и теоретска работа;
- да се воведува во системот на визуелни знаци присутни во општествениот живот (сообраќајни знаци, амблем и сл.);
- да се оспособува за ликовна работа во природа, по фантазија, тематска работа;
- да развива осет за боја, линија, форма, форма во простор, единство во композицијата;
- да формира навики за индивидуален творечки однос во рамките на ликовната работа и други активности во животот;
- да ги развива способностите за истражување и флексибилна примена на нови ликовни материјали и постапки за работа и стекнување технолошки искуства;
- да формира работни навики и способност за организација на работниот процес: планирање, проектирање, творештво и валоризација на резултатите;
- да го развива интересот кон ликовното творештво и да се оспособува ликовните и естетските искуства да ги применува во учењето, општествениот живот и работата;
- да се поттикнува да се грижи за природата и уредувањето на непосредната околина;
- да се запознае со ликовни дела од познати мајстори и со компонентите на ликовните дела и да изградува ликовен критериум;
- да ги поврзува ликовните сознанија и активности со содржините на другите наставни програми;
- да се поттикнува да се грижи за културното наследство на Република Македонија;
- да се оспособува за истражување, комбинирање и креирање со компјутер.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО V ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- ▶ да запознава и да користи нови поими и термини од ликовната уметност;
- ▶ да користи разни ликовни материјали и да ги усовршува техниките за цртање, сликање, обликување во просторот, моделирање и градење, графиката, визуелните комуникации и дизајнот во ликовното изразување;
- ▶ да ги изразува самостојно и слободно своите сознанија, чувства, доживувања и впечатоци, мисли и фантазија со помош на ликовниот јазик и творештво;
- ▶ да ја развива способноста за аналитичко набљудување и да забележува слични и разновидни форми во природата и ликовните дела;
- ▶ да забележува богатство на линии и нивниот сооднос, како и да ги применува;
- ▶ да ги проширува сознанијата за боите и нивните основни колористички односи;
- ▶ да ја развива способноста за проценка на просторот (надворешен, внатрешен, функционален);
- ▶ да се оспособува да komponира ликовни елементи (линија, форма, боја, волумен, површина) и да формира естетска целина;
- ▶ да се поттикнува да направи избор на идеја, активност и соодветни средства и да состави ликовна творба;
- ▶ да се поттикнува вербално да објаснува ученичка ликовна творба или уметничко дело;
- ▶ да се поттикнува на сопствена естетска проценка;
- ▶ да прави разлика на уметнички дела од различни ликовни подрачја (цртеж, слика, скулптура, графика, архитектура);
- ▶ да ги применува стекнатите знаења и вештини за ликовно изразување, како и да ги негува хигиено-техничките и работните навики;
- ▶ да гради позитивен однос кон културното наследство од различни етнички заедници;
- ▶ да ги препознава визуелните медиуми и средства и нивната функција;
- ▶ да умее да ја користи компјутерската техника за ликовно изразување.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ЦРТАЊЕ И/ИЛИ МОДЕЛИРАЊЕ (ориентационо 18 часа)		
Цели	Содржини	Поими
<p>Напомена: тотално слепите ученици наместо да цртаат може да моделираат, да обликуваат, да цртаат на песок со помош на прстите и сл.</p> <p>Ученикот/учничката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да воочува и да забележува видови ритам; ▪ да стекне елементарно знаење за точката како ликовен елемент; ▪ да комбинира точки, линии и плоштини и да се воведе во цртање текстура; ▪ да споредува целина и детал; ▪ да воочува во природата статика и ди намика (објекти кои се движат и оние кои не се движат); 	<p>Средства за цртање и нивна употреба</p> <p>Ликовни елементи во цртањето</p> <p>Цртање</p> <p>Естетско проценување</p> <p>Средства за моделирање</p> <p>Ликовни елементи во моделирањето</p> <p>Моделирање</p> <p>Средства за градење</p> <p>Ликовни елементи во градењето</p> <p>Градење</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Композиција</p> <p>Видик</p> <p>Видикова линија</p> <p>Точка</p> <p>Тупеви во боја</p> <p>Текстура</p> <p>Сенчење</p> <p>Топли и ладни бои</p> <p>Темни и светли бои</p>
		<p>Активности и методи</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Набљудување на непосредната околина, забележување простор (блиски и далечни објекти). ➔ Вежби за опсервирање блиски и далечни објекти. ➔ Цртање мотиви преку кои претставува блиски и далечни објекти. ➔ Од фолклорните елементи го применува ритамот во ликовните творби. ➔ Ја забележува композицијата во непосредната околина. ➔ Вежби: цртање линии и форми и креирање композиција (геометриски тела, овошје).

<ul style="list-style-type: none"> ■ да се воведува во нова техника (тушеви во боја); ■ да забележува и да применува разновидни линии и да се воведат во цртање контраст; ■ да го открива богатството на линии, ритам, текстуре, статика-динамика на цртеж на познати уметници, мотив, техника...; ■ да се оспособува за визуелно и тактилно помнење. 		<ul style="list-style-type: none"> ↓ Во природата (непосредната околина) го воочува движењето на објектите во однос на другите кои не се движат. ↓ Воочува статика наспроти динамика. ↓ Набљудува цртежи од познати уметници и на нив открива движење. ↓ Забележува разновидност на линии, бои и форми. ↓ Моделира разновидни форми (валчести, топчести).
---	--	--

СЛИКАЊЕ И/ИЛИ МОДЕЛИРАЊЕ (ориентационо 30 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Напомена: на тотално слепите ученици наставникот треба сликањето да го замени со моделирање, обликување, со цртање на песок со помош на прстите и сл.</p> <p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да знае соодветно да ги користи подлогите, приборот и сликарските материјали; ▪ да забележува различни тонови боја во природата; ▪ да го забележува и користи комплементарниот контраст на бои: црвена-зелена, жолта-виолетова, портокалова-сина; ▪ да покажува поголема осетливост за детали; ▪ да умее да нанесува погуст или поредок слој на боја на сликарската подлога; 	<p>Основни средства за сликање и нивната употреба</p> <p>Ликовни елементи во сликањето</p> <p>Сликање</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Топли и ладни бои</p> <p>Темни и светли бои</p> <p>Градација на тонови и бои</p>	<p>➔ Набљудување на непосредната околина (просторот во училишниот двор и училишната зграда), забележува внатрешен и надворешен простор.</p> <p>➔ Сликање внатрешен и надворешен простор (за учениците со остатоци од видот).</p> <p>➔ Набљудување и воочување бои во природата.</p> <p>➔ Цртање и сликање мртва природа (за учениците со остатоци на видот).</p> <p>➔ Цртање и сликање комбинација на мали и големи форми со сликарска текстура (предмети од народниот фолклор, носии, колани, престилки, накит) – за учениците со остатоци од видот.</p>

<ul style="list-style-type: none">■ да применува комбинирани ликовни техники;■ да разликува и именува разни мотиви: мртва природа, пејзаж, портрет, композиција;■ да ги искажува емоциите, мислењето и впечатоците од набљудувани дела (цртежи, слики, репродукции).		<ul style="list-style-type: none">✚ Цртање и сликање со погуст и поредок слој боја.✚ Цртање и сликање со комбинирани ликовни техники (за учениците со остатоци од видот).✚ Набљудување уметнички дела од македонски автори и искажување впечатоци, емоции од набљудувањето.
--	--	---

ОБЛИКУВАЊЕ ВО ПРОСТОРОТ, МОДЕЛИРАЊЕ И ГРАДЕЊЕ (ориентационо 10 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Напомена: тотално слепите ученици треба да моделираат, обликуваат и сл.</p> <p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да ја усовршува мануелната способност и различните постапки за работа; ▪ да воочува и опишува волумен (аглест-валчест, испапчен-вдлабнат); ▪ да забележува две или повеќе фигури во една целина; ▪ да воочува разлики (вид) на релјеф (висок-низок) и да се оспособува за моделирање низок релјеф; ▪ да ја развива визуелната перцепција; ▪ да се оспособува да ги комбинира ликовните техники и материјали. 	<p>Средства за моделирање</p> <p>Ликовни елементи во моделирањето</p> <p>Моделирање</p> <p>Средства за градење</p>	<p>Волумен (аглест-валчест, испапчен-вдлабнат)</p> <p>Контраст</p> <p>Пропорција</p>	<p>✚ Преку игра се воочуваат и именуваат геометриските тела во училиницата и непосредната околина (градби) и негеометриските слободни форми создадени од природата и човекот.</p> <p>✚ Моделирање и претставување различни форми (аглести, валчести, испапчени, вдлабнати).</p> <p>✚ Воведување во комбинирање и создавање композиција од природни материјали (плодови, камења, гранки, корења).</p>

ГРАФИКА (ориентационо 6 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Напомена: на тотално слепите ученици наставникот треба цртањето да го замени со моделирање, обликување, со цртање на песок со помош на прстите и сл.</p> <p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ да го воочува специфичниот ликовен израз на графиката како ликовно подрачје;▪ да се запознава со нова техника гипсорез, нејзините карактеристики, алати и постапки на работа;▪ да применува разновидни плосни форми, текстури (од текстил) во картон -печатот;▪ да изработува и печати едноставен графички знак или декоративен елемент;▪ да се стекне со основни сознанија за компјутерската графика (ликовните карактеристики).	<p>Основни материјали за печатење</p> <p>Ликовни елементи во печатењето</p> <p>Гипсорез</p> <p>Компјутерска графика</p>	<p>Линија</p> <p>Контраст</p> <p>Текстура</p> <p>Форма</p> <p>Композиција</p> <p>Отпечаток</p> <p>Длабење</p> <p>Валјак</p>	<p>➔ Разгледување видови графики (уметнички репродукции или графики од повисоките одделенија) и именување на графичките техники (монотипија, картон печат).</p> <p>➔ Наставникот ги запознава учениците со техниката гипсорез, демонстрира длабење со глетата како и постапката на печатење.</p> <p>➔ Правење скица за графика (за учениците со остатоци одвидот).</p>

ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ (ориентационо 8 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Напомена: на тотално слепите ученици наставникот треба цртањето да го замени со моделирање, обликување, со цртање на песок со помош на прстите и сл.</p> <p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ да воочува видови композиција; ▪ да развива уметност за изработка на плакат; ▪ да употребува геометриски и природни форми во изработка на фриз, орнамент... ▪ да користи елементи од народниот фолклор во дизајнирањето на предметите; ▪ да направи оригами според демонстрирано упатство; ▪ да го користи компјутерот за изработка на дизајн (слабовидите ученици); ▪ да ги комбинира ликовните техники. 	<p>Дизајн</p> <p>Ликовни елементи во дизајнот</p> <p>Комуникации</p> <p>Естетско вреднување</p>	<p>Постер</p> <p>Плакат</p> <p>Оригами</p> <p>Орнамент</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⬇ Набљудување фотографии, постери, корици од списанија, книги и воочување цртеж, текст, знак и други елементи. ⬇ Со помош на наставникот декорирање разни глинени предмети при што се користат елементите од народниот фолклор. ⬇ Изработување нацрт за украсни предмети (вазни, лампи, лустери, накит...) ⬇ Со помош на наставникот изработување честитки, украси, накит... ⬇ Со помош на наставникот изработување оригами (може и од тонирана хартија).

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставните содржини од предметот **ликовно образование** даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со наставните предмети: мајчин јазик, математика, англиски јазик, природа, музичко образование и физичко и здравствено образование. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности. Кога станува збор за учениците со оштетен вид, тогаш треба да се истакне специфичноста при изведување на наставните содржини по предметот ликовно образование. Земајќи го предвид фактот дека тотално слепите ученици не можат да цртаат, наставникот треба цртањето да го замени со моделирање, обликување, цртање на песок со помош на прстите и сл.

Преку предметот ликовно образование учениците со оштетен вид усвојуваат поими, затоа е неизбежно наставникот по вербален пат, тактилен или аудитивен пат на ученикот да му „приближи“, опише одреден предмет, состојба или ситуација и истата од претставно ниво да ја доведе на ниво на поим.

За успешно посигање на поставените целиод страна на учениците по предметот ликовно образование, наставникот треба постојано да врши компарација, да употребува специфични наставни средства и помагала. Наставникот треба претходно да го подготви, обезбеди сè што е неопходно за наставниот час за да може ученикот по тактилен пат го почувствува, а потоа и правилно да го направи. Наставата треба колку што е можно повеќе да се реализира во природа, со цел учениците по пат на сите сетила, а делумно и/или со исклучок на видот да ја почувствуваат природата.

На почетокот е наведено виталното значење на корелирање на овој наставен предмет со останатите. Исто така, заради специфичните форми и методи во работата со учениците со оштетен вид, неизбежно е да се истакне и неопходната потреба од примена на психомоторната реедукација при изведување на активностите по предметот ликовно образование, со посебен акцент на поттикнување и развој на фината моторика.

При изведувањето на планираните активности наставникот треба да го мотивира ученикот/ученичката, да ја поттикнува и развива неговата/нејзината фантазија, да го збогатува речникот со нови поими, да го развива и поттикнува чувството за естетика кај ученикот/ученичката, да организира изложби и др.

Годишен фонд на часови:

ТЕМИ	Број на часови
1. Цртање и/или моделирање	18 часа
2. Сликање и/или моделирање	30 часа
3. Обликување во просторот, моделирање и градење	10 часа
4. Графика	6 часа
5. Дизајн и визуелни комуникации	8 часа
Вкупно:	72 часа

* Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.

➤ **Наставни средства:**

- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- дидактички средства и материјали;
- визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- слајдови, сликковници, списанија и сл.;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ЦД-плеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, компјутер и други средства зависно од предметот).
- Интернет, образовни софтвери со звучни програми;
- печка за глина;
- вакуум преса.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. (формативно оценување). Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

Описно оценување:

- опсервација на ученикот;
- разговор како начин на изразување;
- вербално опишување на сопствениот пргтеж;
- степен на совладување на ликовните техники;
- индивидуални креативни способности;
- учество и изведба на ликовна творба;
- воочување и препознавање на разни предмети од непосредната околина и применување во ликовното творештво;
- презентација на ликовните ученички творби;
- креативно изразување и творење во ликовните техники;
- препознавање на ликовни техники и материјали;
- активно учество во тимската работа и др.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
 - усни презентации;
 - портфолио - собирање на показатели (детски кзработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно;
 - портфолиото треба, во текот на целата година, да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата.
 - Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.
- Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планирани усни и пишани повратни информации кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници.
- На крајот на секое тримесечеје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чишто резултати се оформуваат тримесечните описни вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата на наставната програма наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје. Од формираните сумативните описни оценки формулирани за секој ученик посебно раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек на определени временски периоди наставникот на крајот на учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор и на наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по ликовно образование за петто одделение може да ја реализира лице кое завршило:
- Филозофски факултет-Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

Изготвил: работна група,

координатор Марија Симонова, советник во Биро за развој на образованието - Скопје

Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на Сектор во Биро за развој на образованието - Скопје

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по ликовно образование за петто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 10.05.2012

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 11-2482/20

15.05 2012 год.
СКОПЈЕ

Министер,

м-р Панче Кралев

